

5 Giellaguovddážiid rávesolbmuid oahpahus

Lene Antonsen, cand.philol. ja dutki, UiT Norgga árkntalaš universitehta gielladieđalaš instituhtas

Čoahkkáigeassu:

Norgga giellaguovddážit fáallet gelbbolašvuodaaddi sámegeielkursaid main studeanttat sáhttet čađahit Sámi allaskuvlla dahje UiT Norgga árkntalaš universitehta eksámena. Maŋimus jagiid leat dát kurssat dahkan stuorra oasi sámegeiela ollislaš oahppočuoggáid buvttadeamis Norggas. Artihkkalis geahččat ovdeš ja dálá málliid – mo giellaguovddážit ja bajit dási oahpahusásahusat leat ovttasbargan. Mii geahččat maiddái statistihka, mii čájeha kursa- ja studeantalogu, ja oahppočuoggáid buvttadeami áigodagas 2009–2014. Geahččat maiddái ruhtadeami ja eará čuolmmaid dákkár ovttasbargus

5.1 Álggahus

Buot giellaguovddážiidda mat ožžot jahkásaš vuoddodoarjaga Norgga Sámedikkis, leat rávesolbmuid giellakurssat dehálaš oassin oppalaš doaimmain. Áiggi mielde lea eanaš giellaguovddážit deattuhan fállat gelbbolašvuodaaddi kurssaid, mat leat maiddái šaddan dehálaš oassin Norgga sámegeiela gáiddusoahpahusas. Dát dahká áigeuovdilin geahččat kurssaid lagabut: Gude dásis leat kurssat? Mo kurssat lágiduvvojit ja ruhtaduvvojit? Dát artihkal fokusere jagiide 2009–2014, muhto dás leat maiddái dieđut ovdeš jagiin čájehan dihte iešgudetlágan ovttasbargomálliid mat leamaš alit dási oahppoásahusaid ja giellaguovddážiid gaskkas. Giellaguovddážiid jahkeraporttat leat vuodđun, dalle go in leat namuhan eará gáldu.

5.1.2 Sámi giellaguovddážit Norggas

Suohkaniin mat leat sámegeiela guovddášguovllu olggobealde, lea čuolbman ahte bargonávccalaš buolvvas leat unnán sámegeielagat. Eai leat doarvái olbmot geain lea sámegeiela gelbbolašvuohhta álgit virggiide skuvllain, mánáidgárddiin ja dearvvašvuodasuorggis. Guokte jagi maŋjel go Sámelága giellanjuolggadusat ledje bohtán fápmui, de vuosttaš guokte giellaguovddáža ášahuvvojedje, ja dat dáhphuvai dan guovtti suohkanis gos sámegeiela dilli lei heajumus, Porsáŋggus ja Gáivuonas. Maŋjel leat ášahuvvon giellaguovddážit mángga suohkanis, maiddái sámegeielaid hálddašanguovllu olggobealde. Ii leat velge giellaguovddáš sámegeiela guovddášguovlluin, ii Kárášjogas iige Guovdageainnus, gos dákkár gielladoaimmat eai leat leamaš seammá dárbašlaččat. Dainna lágiin speadjalastá giellaguovddážiid ásaheapmi erohusaid suohkaniid gielalaš dilis. Raporta

"Evaluering av samiske språksentre" (Nygaard ja earát 2012) addá buori ja dárkilis gova das mo giellaguovddážit leat organiserejuvvon ja daid doaimmaid.

Báikkálaš fámuthan leat vuolggahan giellaguovddáziid, muhto Sámediggi lea fas vuolggahan formálalaš giellaguovddáziid fierpmádaga. Jagi 2007 rájes leat guovddázat lonohallan vásáhusaid jahkásaš čoaggenemiin, maidda Sámediggi oasálastá. Jagi 2014 golbmanuppelot giellaguovddáza ožžo Sámedikki vuoddodoarjaga. Guovddázat leat mielde tabeallas 5.1, mas leat diedut das guđe suohkanis iešgudege guovddáš lea, ja leago sámegeielaid hálddašanguovllu siskkabealde dahje olggobealde. Artihkkalis namuhuvvojit giellaguovddázat suohkana namain vaikko eai buot giellaguovddázat gula suohkana doaimmaid vuollái.

Tabealla 5.1 Sámi giellaguovddázat Norggas.

Giellaguovddáš	Suohkan	Sámegeielaid hálddašanguovllu ektui	Goas ása-huvvon	Giella
Sámi giella- ja kulturguovddáš	Porsáŋgu	siskkabealde	1994	davvisámegeiella
Sámi giellaguovddáš	Gáivuotna	siskkabealde	1994	davvisámegeiella
Árran julevsáme guovddáš	Divttasvuotna	siskkabealde	1999	julevsámegeiella
Várdobáiki sámi guovddáš	Evenášši18	olggobealde	1999	davvisámegeiella
Isak Saba guovddáš	Unjárga	siskkabealde	2002	davvisámegeiella
Deanu giellagáddi	Deatnu	siskkabealde	2002	davvisámegeiella
Gáisi giellaguovddáš	Romsa	olggobealde	2004	davvisámegeiella
Aajege – Saemien gieles- jih maahtoejarge	Plassje	olggobealde	2005	lullisámegeiella
Áltá Sámi Giellaguovddáš AS	Áltá	olggobealde	2006	davvisámegeiella
Ástávuona giellagoahctie	Loabát	siskkabealde	2009	davvisámegeiella
Gielem nastedh	Snoasa	siskkabealde	2012	lullisámegeiella
Gieleaernie	Raarvihke	siskkabealde	2013	lullisámegeiella
Storfjord språksenter	Omasvuotna	olggobealde	2013	davvisámegeiella ja kvenagiella

Gáldu: *Sametingets strategier 2015* ja giellaguovddáziid raporttat.

5.2 Rávesolbmuid sámegeiel oahppu

Giellaguovddázat heivehit doaimmaideaset báikkálaš dárbbuide, ja enaš guovddázat leat bidjan ollu návceaid lágidit giellakurssaid rávesolbmuide. Didaktihkka¹⁹ lea leamaš guovddázis, ja guovddázat leat dehálaš arenat geahččaladdat odđa ja earálágan oahpahanvugiid. Guovddáziid ovdu lea leamaš oážžut báikki sámegeielagiid mielde oahpahussii, ja guovddázat leatge friddjabut go skuvllat báikkáhit sámegeielhálliid gain ii leat formálalaš gelbollašvuolta sámegeielas.

Muhtun giellaguovddázat leat olgoriikkas gávdnan movtta ja odđa jurdagiid. Sámi allaskuvla fálai jagi 1994 oahppomátkki Walesii ja kurssa gulahallanmetodas, ja dat lei dehálaš vuoddu dalle go vuosttaš guokte sámi giellaguovddáza álggahuvvojedje. Giellaguovddázat leat maŋimus jagiid fas beroštan Walesas, ja Loabága giellaguovddáš lea leamaš doppe oahppame mo mánáidgárdebargit ohppet kymrigiela belohakkii giellakurssas ja belohakkii bargobáikkis.

¹⁸ Evenášši suohkanii lassin leat dat suohkanat giellaguovddáza oasseaiggádat: Bálága, Rivttága, Áhkánjárgga, Siellakvuona, Skániid ja Dielddanuori suohkanat.

¹⁹ Oahpahusa maid, mo ja manne

Dát giellaguovddáš lea maiddá leamaš Israelis oahppame Ulpan-metoda, maid sii doppe leat geavahan ealáskahtit hebreagiela.

Eará giellaguovddážat leat ieža ovddidan didáktalaš metodaid maid leat fievrirdan olgoriikii. Porsáŋgu ja Gáivuona giellaguovddážiid kursaávdnasat ja metodat oahpahuvojedje jagiid 2009–10 Lujávrrí studeanttaide geat oasálaste Sámi allaskuvla lágiduvvon kursii man fáddán lei gielddasámegiela fievrredeapmi odđa buolvvaide. Unjárgga giellaguovddáš lea ráhkadan giellakurssa man vuodđun lea kognitiiva teoriija ja metoda, mii lea oaivvilduvvon olbmuide geain lea passiivvalaš giella, muhto eastta sámasteapmái iežaset báikkálaš birrašis.

Dákkár kurssat leat lágiduvvon Ruotas ja kursagirji "Válddán gielan ruovttoluotta" almmuhuvvui ruotagillii jagis 2013. Girji galgá jagis 2015 maiddá almmuhuvvot engelasgillii Kanadas, ja dat lea ovttasbargu giellaealáskahttinorganisašuvnnain British Columbias.

Divttasvuona guovddáš lea ráhkadan kursagirjiid julevsámegielas, *Sámasta*–ráiddu. Plassje giellaguovddáš lea UiT Norgga ártkalaš universitehtain ovttaš ráhkadan oahpponeavvuid interneahhta várás, grammatihkkaprográmmaid *Oahpa-áarjel*, sátnegirji *Nedtedigibaakoeh* ja sátn-áppa *Gielese*. Giellaguovddážat vižžet maiddá inspirašuvnna guđet guimmiineaset, ja muhtun guovddážat bidjet iežaset oahppoávdnasiid internehtii vai earát sáhttet daid viežžat ja geavahit.

5.2.1 Ii-gelbbolašvuodaaddi kurssat

Eanaš sámeielkurssat leat oaivvilduvvon oasseváldiide geat eai máhte nu ollu sámeigiela, muhto leat maiddá kursafálaldagat sámeielhálliide geat háliidit oahppat lohkat ja čállit sámeigiela. Mánnga kurssa heivehuvvojit dihto geavaheddjiidjoavkkuide, ovdamearkka dihte lohkkurssa vuorasiidda, kurssa sámeigelaohppiid vanhemiidda, dahje giellakurssa olbmuide geat rievtti mielde máhttet ollu sámeigiela, muhto sii dárbbášit doarjaga duostat geavahit giela aktiivvalaččat. Kurssat dollojuvvojit beaivet, eahkes, intensiivakursan dahje biđgejuvvon guhkit áiggi badjel. Divttasvuona giellaguovddáš lea lágidan 7–8-mánnošaš bargomárkankurssa, ovttrasáidid ASVO:in (Nygaard ja earát 2012: 24).

Kurssat mat leat namuhuvvon dás, leat iešguđetláganat, ja lea váttis daid buohtastahtit. Buot dákkár kurssat leat dehálaččat nannet sámeigiela geavaheami báikkálaččat ja suohkana doaimmain. Vaikko muhtun giellaguovddážat leat bidjan návccaid lágideit stuorit kurssaid ja daid oasálastit dalle lohket sámeigiela ollesáiggi, de eanaš kurssat leat oasálastiid bargguide ja bearašeallimii lassin.

Mánnga giellaguovddáža lágideit giellalávgunkurssaid, dábálaččat geassit. Porsáŋgu giellaguovddáš álggahii dákkár kurssaid, ja dadistaga lea maiddá eará giellaguovddážat lágideit dákkár kurssaid. Kurssat leat iešguđet guhkkodagas, vuosttaš jagiid lei dábálaš lágideit giellalávgunkurssaid mat biste golbma dahje guokte vahku, muhto manimuš jagiid kurssat leat bistán vahku dahje dušše vahkkoloahpa. Dákkár kurssat leat mánngga oasseváldái leamaš dehálaš doarjjan universitehta gelbbolašvuodaaddi kursii, gos sámeigielat biras dábálaččat ii leat nu nanus. Kurssat leat leamaš oadjebas arenan gos studeanttat leat beassan geahččaladdat giellamáhtuset, ja dan manjel dustet šaddat sámeielhállin maiddá kurssa olggobealde.

5.2.2 Gelbbolašvuodaaddi kurssat

Áiggi mielde leat gelbbolašvuodaaddi kurssat šaddan dehálaččabut giellaguovddážiid doaimmain. Vuosttaš jagiid muhtun kursaoasálastit váldde vuodđoskuvlla sámeigieleksámena,

muhto dávjjibut kurssat heivehuvvojedje joatkkaskuvlla oahppoplánaide nu ahte oasseváldit sáhtte váldit privatistaeksámena sámeigiella C-giellan joatkkaskuvllas. Muhto leat máŋga ovdamearkka das ahte giellaguovddážit leat ovttasbargan iešgudet láhkai Sámi allaskuvllain ja universitehtain vai báikki olbmot sáhttet oažžut oahpu ja formálalaš gelbbolašvuoda sámeigiellas, erenoamážit guoská dát Sámeigiella lohkanbadjeohppui (geahča tabealla 5.2). Moadde ovttasbargomálla leat válddahallon 5.4. kapihttalis.

Jagi 2003 rájes lea Romssa universitehtas leamaš vejolaš váldit gelbbolašvuodaaddi eksámena davvisámeigiellas maiddái álgodásis, ja Sámi allaskuvllas jagi 2008 rájes. Dát leat rahpan giellaguovddážiidda vejolašvuoda heivehit sin dábalaš kurssaid nu ahte kursalaččat sáhttet váldit eksámena mii addá oahppočuoggáid. Jagi 2009 rájes lea leamaš stuorit ángiruššan dien guvlui *Vida jagi giellaprográmmas* maid Sámi allaskuvla lea lágidan. Lea maiddái vejolaš váldit gelbbolašvuodaaddi kurssa lullisámeigiellas (gč. tabealla 5.2), muhto julevsámeigiellas leat dákkár kurssat dušše studeanttaide geain juo lea vuoddomáhttu giellas²⁰.

Tabealla 5.2 Universitehta ja allaskuvllaid sámeigiella álgoeahppu

Ásahus	Kursa	Oahppo - čuoggát
Sámi allaskuvla	SAAL 1: Davvisámeigiella praktihkalaš dilis – 1. oassi	15
	SAAL 2: Davvisámeigiella praktihkalaš dilis – 2. oassi	15
	Sámi lohkanbadjeohppu (DSALBO). Addá giellagelbbolašvuoda Sámi allaskuvlla profešuvdnaoahpuide.	30
UiT Norgga ártkalaš universitehta	SAM-1031: Davvisámeigiella vierisgiellan: Álgokursa 1	20
	SAM-1030: Davvisámeigiella vierisgiellan: Grammatihkka. Kursa ii lágiduvovo šat, ja grammatihkka lea ovttaidahtton álgokurssaide.	10
	SAM-1032: Praktihkalaš davvisámeigiella II. Kursa ii lágiduvovo šat.	10
	SAM-1034: Davvisámeigiella vierisgiellan: Guldaleapmi ja njálmmálaš gulahallan.	10
	SAM-1036: Davvisámeigiella vierisgiellan: Álgokursa 2	20
	SAM-1035: Davvisámeigiella vierisgiellan: Lohkan ja čálalaš gulahallan.	10
	SAM-0010: Sámeigiella álgokursa 1. Kursa ii lágiduvovo šat. Gokčá muhtun muddui SAM-1031.	20
	SAM-0020: Sámeigiella álgokursa 2. Kursa ii lágiduvovo šat. Gokčá muhtun muddui SAM-1036.	10
	SAM-0100: Sámeigiella joatkkafáddá (bodii Sámeigiella lohkanbadjeohpu sadjái 2005 rájes). Kursa ii lágiduvovo šat.	20
	Sámeigiella lohkanbadjeohpu, 10 deaddočuoggá (vektall). Kursa eaktudii ovdamáhtu mii vástidii unnimustá joatkkaskuvlla C-giella eksámena, dahje buriid njálmmálaš máhtu. Kursa ii lágiduvovo šat.	[= 30]
Davvi-Trøndelága allaskuvla	Lullisámi álgoeahppu 1, čoagganemiid ja interneahtha bokte.	15
	Lullisámi álgoeahppu 2, čoagganemiid ja interneahtha bokte. Addá gelbbolašvuoda álgit Lullisámeigiella 1-kursii.21	15

²⁰ Julevsámi 1-3 kurssat addet oktiibuot 90 oahppočuoggá ja leat bachelorgráda oassin. <<http://www.studiesok.no/luleSámi-1-universitehtaet-i-nordland/>> (25.06.15)

²¹ <http://www.hint.no/studietilbud/?S_OBJECTID=sorSámibegynneropplarin> (25.06.15)

5.3 Universitehta ja allaskuvlla ovttasbargomálet

Giellaguovddážit ja allaskuvlla/universitehta leat ovttasbargan mángga láhkai. Muhtumin giellaguovddáš addá oahpahusa, eará háviid giellaguovddáš fállá doarjaga oahpahussii maid universitehta dahje allaskuvla dávjá addet jietna-govva-studio bokte.

5.3.1 Universitehta dahje allaskuvla addáohpahusa

Buoridan dihte rekrutterema sámi oahpaheaddjeohppui Sámi allaskuvla, de geahččalii Sámi allaskuvla lávdadit oahpaheaddjeohpu vuosstaš jagi Gáivuonii ja Detnui, seammás go Sámegea lohkanbadjeohppu biddjui oassin oahpaheaddjeohpus. Čavčča 1997 lágduvui sámegea lohkanbadjeohppu Gáivuonas ja kurssas ledje 18 studeantta. Giđdat 1998 čuovui Sámegea 1 (10 deaddočuoggá), mii lei eatnigielladási kursa, ja sullii 12 studeantta čuvvo dan. Gáivuonas lei juo dalle ášahuvvon giellaguovddáš mii veahkehii háhkat studeanttaid kurssaide. Guovddáš lágdui golmmavahkkosaš giellalávgunkurssa ovdalge Sámi allaskuvla fáldat álggahuvui (Antonsen & Johansen 2013). Vaikko dušše moadde studeantta jotke oahpaheaddjeohppui mii lágduvui Guovdageainnus, dat lei dattetge hui dehálaš doaimma mas ledje váikkusat moaddelot jagi dan mángel. Mánga studeantta háhke pedagogalaš oahpu eará láhkai, ja šadde dehálaš resursaolbmožin sihke vuoddo- ja joatkkaskuvlla sámegea oahpahussii Davvi-Romssas. Muhtun studeanttat fas barget eará dehálaš suohkanlaš virggiin.

UiT fála jagiid 1998–99 Sámegea lohkanbadjeohpu Leavnnjas. Dát lei ovttasbargu Porsánggu giellaguovddážiin, muhto maiddá Deanus čuvvo studeanttat oahpu jietna-govva-studio bokte. Sihke UiT ja Sámi allaskuvla leat ovttasbargan giellaguovddážiiguin fievriddit sin dábalaš oahpahusa giellaguovddážiin jietna-govva-studio bokte. Golmma gearde jagiin 2005–2007 čuvvo studeanttat Gáivuonas Romssa universitehta SAM-100 kurssa ollesáigge oahppun jietna-govva-studio bokte. Manimuš gearde fállu kursa maiddá oktanaga Deanu giellaguovddážiin (Antonsen 2007; Antonsen & Johansen 2013). Skuvlajagi 2011–12 čuvvo studeanttat Evenáššis ja Gáivuonas Sámi allaskuvlla dábalaš Sámegea lohkanbadjeohpahusa. Dákkár ovttasbargus giellaguovddážit lea čuovvolan studeanttaid ja fállán doarjjoahpahusa. Kurssat leat lihkestuvvan bures ja stuorra oassi studeanttain lea čadahan eksámena.

Divttasvuona giellaguovddáš lea ovttasbargan Nordlándá universitehtain julevsámegea alit dási oahpahusa ektui (Nygaard et. al. 2012: 25). Jagi 2012 álggahuvui julevsámegea bachelorohppu, ja universitehta lágdui oahppočoagganemiid sihke giellaguovddážiin ja universitehtas (Johansen 2013: 78).

Giellaguovddážit sáhttet doarjut universitehta ja allaskuvlla go dain lea viiddes fierpmádat mas leat olbmot geat leat čuvvon ii-gelbbolašvuodaaddi kurssaid, ja daid gaskkas sii háhket studeanttaid gelbbolašvuodaaddi ohppui. Giellaguovddážit leat maiddá addán doarjjafáldaga studeanttaide: Romssa giellaguovddáš lágdui 2012–2013 giellalávgunvahkkoloahpaid ja oahppamátkki Kárášjohkii ja Guovdageidnui sihke iežas kursalaččaide ja universitehtastudeanttaide.

Snoasa giellaguovddáš lea mángga dáfus leamaš dehálaš doarjjan Davvi-Trøndelága allaskuvlii. Guovddáš addá oahpahusa ovttrasáidid allaskuvllain dalle go doallá čoagganemiid Snoasas, ja guovddáš fállá ruovttubargoveahki studeanttaide. Guovddáš álggahii dasa lassin 2013:s prográmma mas sii ášahedje oktavuoda studeanttaid ja sámegea hállid gaskkas. Sámegea hállid galget doaimmat giellalaš veahkin, ja studeanttat besset singuin hárhallat

sámástit. Giellalávgunkursat geassit, maid moadde giellaguovddáža lágídit, leat maiddái doarjja dábálaš oahpahussii, gos studeanttat besse hárhjehallat geavahit giela njálmmálaččat.

5.3.2 Iežas lágídan kursat, muhto universitehta dahje allaskuvlla eksámen

Dán kapihttalis áigut geahččat kurssaid main giellaguovddáš lágida oahpahusa, muhto kursalaččat sáhttet váldit allaskuvlla dahje universitehta eksámena. Dákkár ovttasbargu álggahuvvui 15 jagi dás ovdal go Gáivuona giellaguovddáš jagiid 1999–2000 ja 2002–2003 fálai Sámegeiela lohkanbadjeoahpu bealle leavttuin čoaŋganemiid bokte ja studeanttat sáhtte váldit UiT eksámen. Giellaguovddáža bargit oahpahedje, muhto universitehta lei fágalaš láidesteadjin. Eanaš ruhtadeapmi bodii Sámi oahppalihtus (SOL), go attii doarjaga oaivvilduvvon alit dási oahpporieggáide. Dákkár doarjja lei stáhtabušehtas merkejuvvon oahppoorganisašuvnnaide, muhto áiggi mielde nogai dát ruhtagáldu.

Gáivuona giellaguovddáš lea ovttasbargan sullii seamma láchkai Sámi allaskuvllain. Skuvlajagi 2004–05 lágíduvuvui "Sámegeiela ja duodji"-kursa mii attii 30 oahppočuoggá. Giellaguovddáš ja Gáivuona suohkan ruhtadedje oahpahusa ja eksámena. (Antonsen & Johansen 2013). Oahppu fállujuvuvui maiddái Unjárggas jagi 2003–04 ovttrasrádiid giellaguovddážiin doppe (Unjárgga e-poasttat).

Dalle go UiT jagi 2003 álggii fállat álgodási kurssaid oahppočuoggáiguin, de Gáivuona giellaguovddáš geavahii liibba ja heivehii kurssaid nu ahte kursalaččat sáhttet ohat studeantan ja váldit universitehtaeksámena Romssas. Jahkásaččat eai nu galle studeantta váldán eksámena danne go universitehta ohcanáigemearri lei juo ovddit lohkanbajis kurssa álggaheami ektui, ja dat lei menddo árrat eanaš kursalaččaide, go dávjá ii lean vuos čielgan oážžugo virgelobi bargosajis.

Sámedikki Sámegeiela doaibmaplánas 2009 lei dehálaš doaibmabidju rávesolbmuidoahpahasprográmma masa Sámediggi juolludii 7,9 miljovna ruvnnu (Nygaard ja earát 2012: 68). Stuorimus oassi ruđain prográmmii bohte Sámeálbmoga foanddas (Sámediggis strategier 2015). Plánas giellaguovddážit ožžot dehálaš rolla fállat rávesolbmuid giellakursaid ovttrasrádiid Sámi allaskuvllain. Dán áŋgiruššama dihte mánga giellaguovddáža leat heivehan iežaset giellakursaid allaskuvlla kurssaide SAAL 1 ja 2, mat goappašagat addet 15 oahppočuoggá (geahča tabealla 5.2). Čadahuvvon eksámen addá vejolašvuoda álgit Sámegeiela lohkanbadjeohppui maid Sámi allaskuvla lágida. Giellaguovddážit ožžo sullii 64.000 ru doarjjan juohke kurssa oahpaheadjegoluide, ja Sámi allaskuvla fálai fágalaš bagadeami ja lágídi eksámena. Dasa lassin Sámi allaskuvla lágídi 30-čuoggásaš metodihkkakurssa oahpaheddiide (Vida jagi giellaprográmma raporta).

Giellaguovddážit davvisámi guovllus gulle rávesolbmuidoahpahasprográmma vuollái 2011 rádjái. Jagi 2012 rájes ruđat várrejuvvojedje lullisámi guovllu kurssaide. Mánaga davvisámi giellaguovddáža álggahedje dalle ovttasbarggu UiT:in. Universitehta lei juo álggahan prošeavtta ráhkadit oahppomodulaid ja interaktiivvalaš bargobihtáid internehttii sámegeiela vierisgiellan oahpahussii²². Dákkár interneahhtamodulat dahke álkibun giellaguovddážiidda ovttasbargat universitehtakursaid lágídit. UiT dohkkeha studeanttaid ja lágida eksámena.

---

²² NUV-prošeakta P88/2011, ja 900.000 ru doarjjan Norggauniversitehtas.

Manjgel lea maiddái Sámi allaskuvla rahpan vejolašvuoda kursalaččaide ohcat allaskuvlla studeantan, muhto giellaguovddážat sihke addet oahpahusa ja lágídit eksámena daidda studeanttaide.

Tabeallas 5.3 lea visogovva mii čájeha gelbbolašvuodaaddi kurssaid maid giellaguovddážat leat lágídan jagiid 2009–2014. Dađibahábut lea leamaš veadjemeahttun oážžut studeanta- ja eksámenloguid Sámi allaskuvllas ja universitehtas. Tabealla logut vuodduvvet dan dihte giellaguovddážiid jahkeraporttaide, maid lean dievasmahtán dieđuiguin maid lean ožžon giellaguovddážiin e-poastan. Logut mitalit gallis leat čadahan kurssaid ja gallis leat váldán loahppaeksámena. Ii leat álo nu čielggas mo galgá meroštallat gallis leat čadahan kurssa, muhto lea dattetge dehálaš váldit dáid loguid mielde, danne go mángga kurssas lea stuorra erohus oasseváldi logus ja eksámenlogus.

Eanet ášahusat leat leamaš mielde ovttasbarggus, go dat mat leat mielde tabeallas. Unjárgga ja Deanu giellaguovddážat leat ovttasbargan kurssaid birra danne go Deanu giellaguovddážiis ii leamaš oahpaheaddji rivttes gelbbolašvuodain. Dasa lassin lea Sámi allaskuvla lágídan SAAL 1-kurssa Sámi viesus Oslos, ja Verddeprošeakta²³ lea ovttasbargan UiT:in lágídit SAM-1031 kurssa. Goappaš kurssat lágíduvvojedje 2012:s, muhto eai leat mielde tabeallas danne go lágideaddjin ii lean giellaguovddáš.

---

²³Verddeprošeakta lea oassi Návuona suohkana ealáhusovddidanáingiruššamis. Prošeavtta leat dorjon Romssa fylkkasuohkan, Návuona suohkan ja Sámediggi (<<http://www.kvanangen.suohkan.no/satserpaa-vennskap.4785365-163213.html>> – lohkan 25.6.15).

Tabella 5.3 Gelbbolašvuodaaddi sámeielkurssat ja studeanttat geat leat čadahan eksámena.

	Porsángu	Gáivuotna	Áltá	Unjárga	Romsa	Loabát	Evenášši	Plassje
2009		SAAL 1 4						
2010	SAAL1 (10) 7	SAAL1 9	SAAL1 (8) 3	SAAL1 (8) 7		SAAL1 (16) 2 SAAL1 5		
	SAAL2 5	SAAL2 7				SAAL2 9		
2011	SAAL1 (9) 8	SAAL1 9			SAAL1 (14) 11		SAAL1 (14) 8	
	SAAL2 (7) 5	SAAL2 7	SAAL2 (7) 6	SAAL2 5	SAAL2 7		SAAL2 (8) 6	
2012	S-1031 (9) 1	SAAL1 10	SAAL1 (13) 8	S-1031 (13) 5		S-1031 (13) 4	SAAL1 (4) 3	SAAL1 (16) 11 SAAL1 (19) 15
	SAAL2 (9) 7	SAAL2 9			S-1034 (10) 4			
		LBO24 1					LBO5 (7) 6	
2013	S-1031 (8) 7	S-1031 7	SAAL1 (9) 8		S-1031 (8) 0	S-1030 (8) 2		
			SAAL2 (10) 6	S-1030 11	S-1032 5	S-1032 (5) 2		SAAL2 (16) 11 SAAL2 (12) 10
2014	S-1031 (6) 5	S-1031 (5) 3	SAAL1 13 SAAL1 4	S-1031 (7) 3		S-1031 (5) 2		SAAL1 (8) 7
		S-1034 (7) 1	SAAL2 4		S-1034 (8) 1			LBO (6) 5
oktii- buot	8 kurssa	10 kurssa	8 kurssa	5 kurssa	6 kurssa	7 kurssa	3 kurssa	6 kurssa

S-1031 = SAM-1031, jnv. LBO = Sámegeala lohkanbadjeoahppu. Logut ruoduid siste mitalit galle olbmo leat čadahan kurssa, dalle go eai buot oasseváldit leat mannan eksámenii.

Nugo oaidnit tabellain 5.3 ja 5.4 de lea eanet ja eanet giellaguovddázat geavahan vejolašvuoda ovttsbargat Sámi allaskuvllain ja UiT:in, ja maŋimuš golbma jagi leat giellaguovddázat jahkásaččat lágidan oktiibuot 11 kurssa. Gáivuona giellaguovddáš lea leamaš aktiivvamus ja lea dán áigodagas lágidan olles 10 kurssa, ja dan maŋjel čuvvot Álttá ja Porsánggu giellaguovddázat, mat leat lágidan 8 kurssa goabbáge. Maŋimuš guokte jagi dušše Álttá ja Plassje giellaguovddázat leat joatkán ovttsbarggu Sámi allaskuvllain, eará giellaguovddázat leat ovttsbargan UiT:in. Vejolašvuolta váldit eksámena oahppačuoggáiguin namuhuvvo mángga giellaguovddáža raporttas dehálažžan kurssaid rekrutteremii. Spiehkastat lea Evenášši giellaguovddáš, mii ii leat

²⁴ Sámi allaskuvla lágidii kurssa, mii sáddejuvvui giellaguovddážiidda jietna-govva-studio bokte.

lágidan gelbbolašvuodaaddi kurssa mañimuš guokte jagi danne go kursalaččat eai leat háliidan bargat nu ollu grammatihkain, muhto ovdal háliidit eanet kurssaid mat deattuhit njálmmálaš gulahallama (Evenášši e-poastta). Maiddái Romssa ja Loabága giellaguovddášat mitalit ahte eai buot kursalaččat háliid váldit eksámena oahppočuoggáiguin.

Divttasvuona giellaguovddáš ii leat lágidan gelbbolašvuodaaddi kurssa, danne go álgodásis ii leat leamaš julevsámegeiela gelbbolašvuodaaddi kurssa. Muhto giellaguovddáš háliida ovttasbargat Nordlándá universitehtain dasa ahte *Sámásta*-kurssat galget addit oahppočuoggáid (Divttasvuona raporta 2012). Giellaguovddáš čállá ahte ii leat nu stuorra beroštupmi oasálastit kurssaide, nugo dilli lea dál (Divttasvuona raporta 2013).

Erenoamážit kurssain ovttasbargus UiT:in leat mángga kursalaččat geat eai leat váldán eksámena. Belohahkii lea sivva ahte eai buot kursalaččat leat beroštan oazžut oahppočuoggáid, muhto dehálaš sivvan dasa leat universitehta čavga áigemearit ohcat studeantan, eanet dan birra kapihttalis 5.3.3. Ii juohke raporttas boade ovdan galle nissona ja dievddu leat čuvvon kurssaid, muhto go bidjá oktii dáid dieduid mat leat, de leat ollu eanet nissonat go dievddut.

Lea fuomášan veara ahte Romssa giellaguovddáš lea lágidan kurssa vaikko UiT maiddái lea fállan seamma kurssa. Giellaguovddáš lea dávjjibut go universitehta fállan kurssa eahkes ja vahkkoloahpaid, ja kurssat leat dien láchkai leamaš dehálaš lassin universitehta fáldahkii. Mañnel go universitehta ovtastuvai Finnmárkku allaskuvllain 2013:s, de lea UiT:s ossodat maiddái Álttás, muhto ii leat vuos fállan sámegeiela kurssa doppe. Dát mearkkaša ahte dušše giellaguovddáš fállá gelbbolašvuodaaddi kurssa Álttás.

Plassje giellaguovddáš lea áidna giellaguovddáš olggobeale davvisámi guovllu mii lágida gelbbolašvuodaaddi kurssaid, ja sii leat searvan Sámi allaskuvlla rávesolbmuid oahppoogrammii dan sajis go ovttasbargat HiNT:in.

Tabealla 5.4 Kurssat, studeanttat ja oahppočuoggát dási mielde.

	1. lohkanbaji kurssat						2. lohkanbaji kurssat		
	Álgokurssat 15– 20 stp. (SAALI ja SAM-1031)			Joatkkakurssat 10 – 15 oč.			Sámegeiela lohkanbadjeoahppu30 oč.		
Jahki	kursa	stud.	oč.	kursa	stud.	oč.	kursa	stud.	oč.
2009	1	4	60						
2010	6	33	495	3	21	315			
2011	4	36	540	6	36	540			
2012	8	57	905	3	20	280	125	6	180
2013	4	22	400	7	47	605			
2014	7	37	620	3	6	80	1	5	150
Oktii-buot	30	189	3010	22	130	1820	2	11	330

Tabeallas 5.4 leat mielde dušše studeanttat geat leat váldán eksámena²⁶, ja kurssat leat juhkkon dási mielde. Jus olmmoš lohká olles áiggi, de sáhtta váldit sihke álgokurssa ja joatkkakurssa vuosstaš lohkanbajis. Lohkanbadjeoahppu dagašii olles nuppi lohkanbaji. Nugo oaidnit tabeallas, de lágiduvvojit ollu eanet kurssat álgodásis go joatkkadásis, vaikko joatkkakurssat dávjá leat unnibut go álgokurssat. Olles 58 % oahppočuoggáin bohtet álgokurssain. Jagi 2014

²⁵ Sámi allaskuvla lágidii kurssa, mii fievrriiduvvui jietna-govva-studio bokte.

²⁶ Raporttain maidda tabealla vuodduduvvo, muhtumin ii sirrejuvvo "váldán eksámena" ja "ceavzán eksámena". Dan dihte rivttes oahppočuoggáidlohku sáhtta leat veahás unnit.

joatkkakurssaid studeantalohku njiedjá sakka, muhto dat sáhtta leat soaitáhagas. Jagiid 2011–2013 giellaguovddážiid kurssat buvttadedje jahkásaččat eanet go 1000 oahppočuoggá. Dát lea ollu go buohtastahtta olles sámegiela oahppočuoggábuvttademiin Norgga allaskuvllain ja universitehtain, mii lei 2290 jagis 2011, ja 2669 jagis 2012 (Johansen 2013: 83).

Jus ulbmil lea ahte kursalaččat galget máhttit nu ollu sámegiela ahte sáhttet geavahit giela barggus, de ii leat ovtta lohkanbaji oahppu doarvái. Dušše Plassje giellaguovddáš lea ieš lágidan nuppi lohkanbaji kurssa sámegiela, Sámegiela lohkanbadjeoahpu. Dát lea gáibideaddji kursa, ja dan sturrodat vástida guokte vuolit dási kurssa. Kurssa gáibida oahpaheaddji geas lea alit gelbbolašvuohta go maid álgokursa gáibida. Namuhuvvon áigodagas okta sámegiela lohkanbadjekursa fievrriiduvvui jietna-govva-studios Sámi allaskuvllas guovtti giellaguovddáži, geahča tabealla 5.3. Maiddái ovdal lea dán dási oahpahus fievrriiduvvon UiT:s govva-jietna-studio bokte giellaguovddážiidda (geahča kapihttala 5.3.1), ja dákkár oahpahusfievrriiduvvui orru leamen buorrin čoaivdusin. Muhto mánggas dain geat leat čadahan álgokurssaid, leat joatkán Sámi lohkanbadjeohppui maid Sámi allaskuvla lea lágidan Guovdageainnus. Ohcan lea duppalaston giellaprográmma áigodagas (Viđa jagi giellaprográmma raporta: 16).

5.3.3 Čuolmmat ovttasbarggusallaskuvllain/universitehtain

Sámi allaskuvla ja UiT fálaldagain leat mánga seammasullasašvuođa, vaikko kurssat maiddá leat goabbatláganat. Allaskuvlla SAAL 1 ja 2-kurssat deattuhit njálmmálaš giellageavaheami, ja goappaš kurssain lea njálmmálaš eksámen man árvosátni lea ceavzán/ii-ceavzán, ja dat addet 15 oahppočuoggá. UiT deattuha eanet ahte kurssat galget ráhkkanahit joatkaohppui, ja eksámenis lea bustávvaárvosátni. Álgokursa SAM-1031 addá 20 oahppočuoggá ja das leat sihke njálmmálaš ja čálalaš eksámenat. Goappaš ášahusat leat fállan kurssa dahje bargobaji giellaguovddážiid oahpaheddiide.

Sámi allaskuvlii juolluduvvui ruhta Sámedikki Viđa jagi giellaprográmmas, ja dain ruđain sii leat ee. virgádan olbmo giel lea koordineren ovttasbarggu giellaguovddážiiguin. Oassi ruđain geavahuvvui doarjut giellaguovddážiid kurssaid. UiT:s ii leamaš sierra ruhta giellaguovddášovttasbargui, muhto lea buot jagiid dohkkehan kursalaččaid studeantan seamma njuolggadusaid mielde go leat dohkkehan dábálaš studeantaid. Dát lea hálbbes ja vuordevaš čoaivdus danne go universitehta pláne kurssaid guhkes áigái ovddos guvlui ja doallá daid measta beroškeahtta studeantalogus. Muhto čoaivdus ii leat nu njuovžil danne go dat mearkkaša seammás ahte kursalaččat ja giellaguovddážat fertejit čuovvut universitehtavuogádaga dábálaš áigemeiid, ja sierra lea ahte universitehtas ii leat sierra koordináhtora. Kursalaččat fertejit ohat studeantan ovddit lohkanbaji loahpas dan ektui goas kurssa álggahuvvo, ja giellaguovddážat galget diedihit kurssaid dihto áigemeiid siskabealde vai universitehta sáhtta doallat eksámena. Oasseváldit fertejit seamma ládje go dábálaš studeantat duodašit dábálaš lohkanbargašvuođa dahje ohat reálagelbbolašvuođa dohkkehuvvot. Eai buot kursalaččat leat háhpehan dan dahkat, dahje sii leat leamaš menddo nuorat, nu ahte muhtun kurssain unnit go bealli kursalaččain leat váldán eksámena. Alit oahpahusa sisaváldin láhkaásahus addá oahppoásahusaide vejolašvuođa mearridit njuolggadusaid mo spiehkastit dábálaš lohkanbargašvuođagáibádušas jus studeanta áigu čuovvot sámegiela álgokurssaid ja sámegiela lohkanbadjeoahpu²⁷, muhto UiT ii leat ávkástallan dán vejolašvuođas.

²⁷ Dát vejolašvuohta gávdno maiddá suomagiela- ja kvenagiela oahpuin. Geahča §3–5. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2007-01-31-173#KAPITTEL_3> (09.08.2015)

Nubbi čuolbma lea go studeanta boahtá Davviriikkaid olggobealde, de son ferte duodaštit ahte son lea čadahan dihto dárogiela eksámena. Giellaguovddázat oaivvildit ahte lea álkit dohkkehuvvot Sámi allaskuvlla studeantan go UiT studeantan (Telefovndnaságastallan Lars- Joar Haloneniin Loabága giellaguovddáš; Gáivuona e-poasttat; Áltta e-poasttat.)

Goitge golbma dehálaš eavttu galget leat sajis ovdalgu giellaguovddáš sáhtá addit gelbbolašvuodaaddi kurssa. Fertejit leat doarvái oasseváldit kursii, muhto mángga jahkeraporttas deattuhuvvo ahte dákkár fálaldat nanne kurssaid rekrutterema. Dábálaččat ii leat leamaš váttis gávdnat doarvái oasseváldiid kurssaide, ja muhto kursalaččaid hástalus lea gávdnat doarvái áiggi čuovvulit oahpu. Muhtun muddui dát lea čovdon go kursalaš lea bargoaddis ožžon virgelobi, ja muhtun studeanttat leat fylkkamánnis ožžon lohkanlobi. Jagi 2005 rájes lea leamaš vejolaš ohat stipeandda Sámedikkis (Sámedikki e-poasta) ja gelbbolašvuodaaddi kursii lea maiddá vejolaš ohat doarjaga Stáhta loatnakássas oahpahussii. Doppe gos giellaguovddáš ovttasbargá bures suohkaniin, de lea vejolaš koordineret suohkana virgelobiid kursafálaldagaide.

Giellaguovddáš dárbbáša maiddá oahpaheaddji geas lea rivttes gelbbolašvuohta oahpahit sáme giela kurssas.

Deanus lea čovdnán dán go ovttasbargá Unjárgga giellaguovddáziin addit kurssaid. Eará giellaguovddázat leat šaddan šluhttet kurssaid váilevaš oahpaheaddji dihte. Kurssaid ferte maiddá heivehit allaskuvlla dahje universitehta oahppaplánii, mas lea dehálaš ahte studeanttat ožžot máhtu maid dárbbáša joatkit alit dási kursii. SAAL-kurssain lea váldodeaddu leamaš praktihkalaš doaimmain ja njálmmálaš giellageavaheamis, ja kurssaid árvvoštallamis lea erenoamážit deattuhuvvon ahte oasseváldit geain ii leat ovdamáhttu sáme gielas, lea váttis joatkit Sáme giela lohkanbadjeohppui maŋgel go lea váldán SAAL 1 ja 2. Evttohuvo eanet heivehit SAAL-kurssaid sisdoalu dasa mii gáibiduvvo álgit Sáme giela lohkanbadjeohppui. Nubbi čovddus livččii fállat muhtun SAAL 3-kurssa ovdalgu álgá Sáme giela lohkanbadjeohppui. (Vida jagi giellaprográmma raporta: 21.)

5.3.4 Kurssaid ruhtadeapmi

Giellaguovddázat ruhtadit doaimmaideaset muhtun muddui bissovaš vuoddodoarjaga bokte, ja muhtun muddui prošeaktaruđaid bokte. Buot giellaguovddázat mat leat namuhuvvon dán artihkkalis, ožžot vuoddodoarjaga Sámedikkis, ja submi lea seammá buot giellaguovddáziidda. Bissovaš vuoddodoarjaga galgá geavahuvvot vuoddodoaimmaide, bissovaš doaimmaid plánemii, ja doaimmabijuid ja bargovugiid heivehit guvlui maid guovddáš gokčá (Sámetingets strategier 2015). Vuoddodoarjaga juolluduvvui vuosttaš gearde 2001:s, ja bodii dalle prošeaktadoarjaga sadjái, mii lei juohke jagi ohcan láchkai. Doarjaga lea lasihuvvon dábálaš bálk- ja haddegoargnuma ektui, 400.000 ruvnus gitta 852.000 ruvdnui jagi 2014 (Nygaard ja earát 2012: 7; Sámetingets strategier 2015).

Sámedikkis ja fylkkasuohkaniid ovttasbargosoahpamušaid geažil maiddá fylkkasuohkanat addet doarjaga. Romssa fylkkasuohkan lei vuosttaš fylkkasuohkan mii dan dagai, jagi 2005. Fylkkasuohkanlaš doarjagat molsašuddet, sihke fylkkaid gaskkas ja fylkkasuohkaniid praksisa ektui, go muhtun fylkkasuohkanat árvvoštallet juohke giellaguovddáza dárbbuid ja bargguid, ja earát fas addet seamma supmi buohkaide.

Sáme gielaid hálddašanguovllus giellaguovddázat ožžot doarjaga suohkaniid guovttegielalašvuodarudain danne go giellaguovddáš bálvala suohkana. Spiehkastagat leat Unjárga ja Divttasvuotna. Maiddá Romssa ja Plassje suohkanat addet ollu ruđaid

giellaguovddáziidda. Dát addá vejolašvuoda bidjat eanet olbmuid bissovaš virggiide, ja erenoamážit oážžut sámegeiela oahpaheaddji dábálaš bargovehkii. Eará suohkanat mat leat hálddašanguovllu olggobealde, lea eará dilis, ja dárbbášit eanet eará ruhtadeami vai sáhttet doallat kurssaid.

Gelbbolašvuodaaddi kurssat leat divrasat danne go dat gáibidit ollu oahpaheaddjediimmuid, dábálaččat 150–200 diimmu. Giellaguovddážit eai láve gáibidit go symbolalaš mávssu kursalaččain. Nu ahte jus háliida fállat gelbbolašvuodaaddi kurssa, de giellaguovddáža bargoveagas ferte leat oahpaheaddji rivttes gelbbolašvuodain ja doarvái áigi, dahje giellaguovddáš ferte bálkáhit olggobeale oahpaheaddji doallat kurssa. Giellaguovddážit ožžo su. 64.000 ru. juohke SAAL-kursii doarjjan Sámi allaskuvllas Vida jagi giellaprográmma bokte. Dalle go Sámi allaskuvla ii šat addán doarjaga dákkár kurssaide davvisámegeiela guovllus, de giellaguovddážit váldet oktavuoda Sámedikkiin. Boađus lei ahte 2013 rájes lea Sámediggi juolludan doarjaga giellakurssaide aktivitehtadoarjjan. Doarjaga galgá geavahit doaimmaide mat dahket oainnusin ja ovddidit giellageavaheami ja giellaoahpahusa (Sámetingets strategier 2015; Rasmussen 2013), ja ruhta lea leamaš eaktun dasa ahte nu ollu kurssat leat lágiduvvon go tabeallat 5.3 ja 5.4 čájehit. Livččii lean sávahahti čájehit statistihkka das man ollu ruhta lea juolluduvvon gelbbolašvuodaaddi kurssaide, muhto Sámediggi ii leat dan registreren systemáhtalaččat (Sámedikki e-poasta). Muhto ovdamearkan sáhtta namuhit ahte Gáivuona giellaguovddáš 2013:s oaččui 175.000 ru. doarjjan lágidit SAM-1031 (20 oahppočuoggá). Dasa lassin leat muhtun giellaguovddážit ožžon doarjaga Sámi oahppolihtus, gitta 68.600 ruvdnui juohke kursii (Áltá raporttat 2011).

Giellaguovddáziidda lea diehttevašvuolta dehálaš. Dat mearkkaša ahte lea dehálaš diehtit ruhtadili guhkes áigge ovddos guvlui, nu ahte sáhttet ráhkadit oahppobálgá mii bistá goitge 3- 5 jagi, ii ge dárbbáš jagis jahkái ohcat ruhtadeami (Nygaard ja earát 2012: 71; Workshop raporta). Dat dagašii vejolažžan háhkat bargiid geain lea gelbbolašvuolta man gelbbolašvuodaaddi kurssat gáibidit. Áltá giellaguovddáš ozai jagi 2012 Sámedikkis doarjaga golmma jagi prošehtii, muhto ohcan hilgojuvvui (Áltá raporta 2012).

Lea maiddá dehálaš diehtit allaskuvlla ja universitehta fáldadaga guhkes áiggi ovddos guvlui, erenoamážit go studeanttat háliidit gealbudahttit iežaset joatkkaohppui (Røros raporta 2012; Johansen 2013: 85). Sámi allaskuvla ja UiT berrešedje oktiiveivehit kurssaid nu ahte livččii vejolaš kombineret goappaš ášahusaid kurssaid (Sámi allaskuvlla notáhta).

5.4 Čoahkkáigeassu ja rávven

Dát artihkal lea giedahallan sámi giellaguovddáziid ja alit oahppoásahusaid gaskasaš ovttasbarggu lágidit gelbbolašvuodaaddi giellakurssaid rávesolbmuide. Ovttasbargu lea čuvvon iešguđetlágan málliid. Okta málle lea ahte allaskuvla dahje universitehta addá oahpahusa, áinnas jietna-govva-studio bokte, ja giellaguovddáš fállá infrastruktuurra, doarjjaohpahusa ja veahkeha háhkat studeanttaid. Nubbi málle, mii lea geavahuvvon 1999 rájes, lea ahte giellaguovddáš ieš lágida oahpahusa. Dát lea lihkestuvvan erenoamážit bures ovttasrádiid Sámi allaskuvllain ja UiT Norgga ártalaš universitehtain, go leamaš sáhka gelbbolašvuodaaddi kurssain mat gullet davvisámegeiela ja lullisámegeiela oahpuid vuosttaš lohkanbadjái, ja jagiid 2011–2013 buvttaduvvojedje jahkásaččat eanet go 1000 oahppočuoggá dákkár kurssain.

Vai kursalaččat galget oahppat doarvái sámegiela nu ahte sáhttet geavahit giela bargosajis, de de lea dárbu lágideami eanet 2. lohkanbaji kurssaid. Namuhuvvon áigodagas dušše okta giellaguovddáš lea lágideami dakkár kurssaid. Muhto giellaguovddášat leat jagiid mielde ožžon buriid vásáhusaid go leat váldán vuostá universitehta- ja allaskuvlaoahpahusa jietna-govva-studio bokte, erenoamážit 2. lohkanbaji kurssain. Dákkár reaiddu berrešii geavahit eanet, ja dat sáhtta ovtastuvvot dainna mas giellaguovddášat leat hui čeahpit, namalassii čatnat giellaoahpahusa praktihkalaš doaimmaide, ja ráhkadit arenaid gos studeanttat besset geavahit giellamáhtuset. Giellaguovddášatsáhttet maiddá árvvoštallatovttasbargat kurssaidlágidemiin ja geavahit jietna-govva-studio danne go muhtun giellaguovddášiid maiddá álgokurssaide lea váttis háhkat oahpahedjjiid geain lea rivttes gelbbolašvuhta.

Giellaguovddášat dáhttot diehttevaš bálgá álgokurssas universitehta dahje allaskuvlla eksámenii, diehttevašvuoda ruhtadoarjaga ektui ja maiddá universitehta ja allaskuvlla lágideami ja heiveheami ektui.

Eaktu universitehtaovttasbargus lea ahte kursalaččat ohcet dohkkehuvvot studeantan seamma láhkái go dábbalaš studeanttat dahket. Logut čájehit ahte livččii stuora potentiála oažžuteanet studeanttaid eksámenii, jus sáhtášii álkidahttit bálgá dohkkehuvvot studeantan eksámenvuoigatvuodain.

Vásáhusat čájehit ahte mángasiidda geat oasálastet álgokurssain mat lágideamijit Sámi allaskuvlla oahppoplána mielde, lea menddo váttis joatkit alit dási kurssaide. Oahppoplána berrešii heivehuvvot dasa mii gáibiduvvo joatkit 2. lohkanbaji ohppui.

Munnje lea leamaš váttis ja áddjás bargu oažžut diehtit galle kursalačča leat váldán gelbbolašvuodaaddi eksámena allaskuvlla- ja universitehta dásis. Sihke Sámi allaskuvla ja UiT berrešedje registreret giellaguovddášiid kurssaid studeanttaid dan láhkái ahte livččii vejolaš oažžut dákkár dieđuid.

Gelbbolašvuodaaddi kurssat leat divrasat danne go dat gáibidit ollu oahpaheadjediimmuid. Giellaguovddášat ožžo jagiid 2009–2013 ruhtadeami kurssaide Sámi allaskuvlla Viđa jagi giellaprográmma bokte. Rávesolbmuidoahpahusprográmma ruhtadii Sámeálbmot foanda. Jagi 2013 rájes lea Sámediggi juolludan doarjaga dákkár kurssaide giellaguovddášiid aktivitehtadoarjaga bokte. Studeanttat geat čuvvot kurssaid, leat beassan ohcat stipeandda Sámedikkis. Oktii buot Sámediggi juolluda ollu ruđa dasa. Berrešii ráhkaduvvot statistihka das man ollu ruhta juolluduvvo dákkár kurssaide juohke jagi, vai oččošii visogova das man ollu resurssat mannet dasa, ja beasašii maiddá árvvoštallat mo sáhtášii geavahit ruđaid buoremusat.

Referánsat

- Antonsen, L. (2007). *Giella buolvvas bulvii*. Gáivuona sámegiela morfologijja guorahallan. Sámegiela váldofágadutkamuš. Gielladiehtagat instituthta. Humanisttalaš fakultehta. Romssa universitehta. <<http://munin.uit.no/handle/10037/1210>>
- Antonsen, L. ja & Broch Johansen, S. (2013). Gáivuona sámi giellaguovddáš – vásáhusat ja muittut. *Sámi skuvlahistorjá 6*. Artihkkalat ja muittut skuvlaeallimis Sámis. Kárašjohka: Davvi girji. <<http://skuvla.info/skolehist/giellaguov-s.htm>>
- Álttá e-poasta = E-poasta maid Sara Viktoria Andersen, Álttá sámi giellaguovddáža beaivválaš jodiheaddji, čálii 7.8.2015.
- Álttá raporttat = Álttá sámi giellaguovddáš: Aktivitetsrapporter 2009–2011. Rapport om bruk av direktetilskudd fra Sámediggi 2012–2013. Utvidet årsmelding 2014.
- Deanu raporttat = Deanu giellagáddi. Jahkediedáhusat 2007, 2009–2013.
- Divttasvuona raporttat = Árran julevsáme guovddáš. Aktivitetsrapporter 2009–2012. Rapport om bruk av direktetilskudd fra Sametinget 2013.
- Evenášši e-poasta = E-poasta maid Kjersti Myrnes Balto, Várdobáikki beaivválaš jodiheaddji, čálii 4.6.2015.
- Evenášši raporttat = Várdobáikki sámi guovddáš: Jahkediedáhusat 2009–2012. Rapport om bruk av direktetilskudd fra Sametinget 2013.
- Gáivuona e-poasttat = E-poasttat maid Inger Marie Åsli, Gáivuona suohkana giellakonsuleanta, čálii 12.5.2015 ja 8.6.2015.
- Gáivuona raporttat = Gáivuona Sámi giellaguovddáš: Jahkediedáhusat 2009–2012. Raportteren jagi 2013 njuolggodoarjaga geavaheamis.
- Johansen, K. (2013). Studiepoengproduksjon i samisk i høgere utdanning. *Sámi logut muitalit 6. Čielggaduvvon sámi statistihkka 2013*. Raporta 1/2013. Guovdageaidnu: Sámi allaskuvla.
- Loabága e-poasta = E-poasta maid Lars Joar Halonenis, Ástávuona giellagoađie jodiheaddji, čálii 29.5.2015.
- Loabága raporttat = Ástávuona giellagoahtie: Årsrapporter 2009–2013.
- Nygaard, V., Balto, Á. M. V, Solstad, M. ja Solstad, K. J. (2012). *Evaluering av samiske språksentre*. Norut rapport 2012:6. Oppdragsgiver: Sametinget. Karasjok.
- Omasvuona e-poasta = E-poasta maid Silja S. Mattila, Storfjord språksenter beaivválaš jodiheaddji čálii 4.6.2015.
- Omasvuona raporta = Storfjord språksenter. Årsrapport 2013.
- Plassje e-poasta = E-poasta maid mielbargi Helen Blind Brandsfjell čálii 20.4.2015.
- Plassje raporttat = Aajege – Samien gieles- ja maahtoejarunge. Rapporter 2009–2011. Rapport om bruk av direktetilskudd fra Sámediggi 2012–2013.
- Porsáŋggu e-poasta = E-poasta maid Alf Nystad, Sámi giella- ja kulturguovddáža beaivválaš jodiheaddji, čálii 13.5.2015.
- Porsáŋggu raporttat = Porsáŋggu Sámi giella- ja kulturguovddáš. Rapportat 2006–2013.
- Raarvihke raporta = Gielearnie. Røyrvik. Rapport om bruk av direktetilskudd fra Sametinget 2013.
- Rasmussen, T. (2013). Sámedikki doarjjaortnegat sámegielaide. *Sámi logut muitalit 6. Čielggaduvvon sámi statistihkka 2013*. Raporta 1/2013. Guovdageaidnu: Sámi allaskuvla.
- Sametingets strategier 2015 = Sametingets strategier for samiske språksentre. Sak 057/15.
- Sámegielaid doaibmaaplána 2009 = Sámegielaid doaibmaaplána 2009. Bargo- ja searvadahttindepartemeanta doaibmaaplána.
- Sámedikki e-poasta = E-poasta maid ráđdeaddi Kirsten Appfjell Eira čálii 28.5.2015.

Sámi allaskuvlla notáhta = Internt notat om møtet med dei nordsamiske språksentra i Alta 3. og 4. mars 2015. Sámi allaskuvla professor Jon Todal.

Snoasa raporttat = Gielem Nastedh. Rapport om bruk av direktetilskudd fra Sametinget 2012–2013.

Romssa e-poasta = E-poasta maid Katarzyna Zofia Dominczak, Gáisi giellaguovddáža konsuleanta čálii 2.6.2015.

Romssa raporttat = Gáisi giellaguovddáš. Årsrapporter 2009–2011. Rapport om bruk av direktetilskudd fra Sametinget 2012–13.

Unjárgga e-poasttat = E-poasttat maid Jane Juuso, Isak Saba guovddáža prošeaktajodiheaddji, čálii 27.5.2015 ja 15.6.2015.

Unjárgga raporttat = Isak Saba guovddáš. Rapportat 2009–2011. Rapporterer jagiid 2012–2013 njuolggodoarjaga geavaheamis.

Viđa jagi giellaprográmma. Raporta. Sámi allaskuvla 2014.

Workshop raporta = Raporta – Workshop Sámi giellaguovddážit. Guovdageaidnu oddajagimánu 19–20. b. 2015. Sámediggi.